

stavu, který se zmocnil mnohých lidí, mínících, že světová válka ve vývoji lidstva učinila jakousi přehradu, že všechny předválečné poměry i na poli hospodářském (ovšem i politickém, kulturním, sociálním atd.) musí býti zvráceny a něčím naprosto novým nahrazeny. To platí i co do názorů měnových. Zlato jakožto základ měny má býti zavrženo, třeba po sta a tisíciletí v tom směru nejlepší služby konalo.

Ano, jest možno a není vyloučeno, že i zlato jednou se svého stolce jakožto základ nejlepší měny bude sesazeno. Bylo by to tehdy, kdyby uskutečnil se dávný sen alchymistů a umožněna byla umělá výroba zlata. Jest známo, že dřívější theorie o nepřeměnitelnosti prvků jest novými výzkumy otřesena a že podařilo se prý i zlato vyráběti ze rtuti, prozatím ovšem s náklady nepoměrně vysokými, takže prakticky vynález ten nemá významu. Ale kdyby významu takového nabyt, kdyby opravdu zlato pozbylo vzácnosti a hluboko pokleslo ve své ceně, pak ovšem by také ztratilo dosavadní způsobilost v oboru valutově peněžním. Pak teprve bylo by třeba starati se o jeho náhradu a jistě by náhradu takovou velmi těžko bylo nalézt. Do té doby však zůstane zlato přes všechny útoky, které se na ně podnikají, jedině možným a způsobilým podkladem dobré měny.

Starobní pojišťování živnostnictva a rolnictva u nás.

(Dějinný příspěvek.)

JUDr. Karel Polák.

Dnes, kdy blížíme se ideálu, který po celá desetiletí tanul na mysli nejušlechtilejším mužům našim, kdy pojištění sociální přestalo býti krásným snem, kdy jsme vlastně již u cíle a máme jenom vykonati poslední krok, není jistě nemístno poohlédnouti se zpět na počátky hnutí v řadách středních stavů za tímto velikým problémem, jemuž „Obzor národohospodářský“ poprával místa v dobách, kdy pro to nebyvalo jinde bezpodmínečné ochoty.

A tu před očima našima vystupuje buditelská postava profesora Dra Albína Bráfa, jehož vysoká koncepce dala okrouhle před čtyřiceti léty podnět ke zřízení pojišťovny zemské, již také po dlouhá léta stál v čele a pro niž hledal cesty k roz-

umu tehdejšího občanstva, jemuž měla instituce tato také sloužit. Bylať zřízena také pro málo majetné.

Návrhy krásné a programy zpracovali také mnozí jiní mužové, ale pozitivní práce nebyla lákavou ani řídkým osobnostem, poněvadž z neporozumění širokých vrstev, zejména středních stavů, vyrůstala proti ní ihned oposice často velmi drsná a někdy i osobního rázu, která nemohla se státi tedy základem pro popularitu, po níž se obyčejně toužívá. Více bylo těch, kdo šli s oposicí, která přirozeně nepracovala pozitivně.

Cím byl návrh důkladněji nepromyšlen, tím více měl hned přívrženců. Jen namátkou připomínám, kterak proti Pelhřimovské revoluci, tuším článkem „Ryc nebo nic!“, prof. Dr. A. Bráf bojoval skoro marně.

Někdy také jinak dobrá vůle kazila věc. Tak vyskytl se názor, aby úvěr živnostenský opřen byl o pojištění živnostnictva, o pojištění, kterého tu nebylo ani v plenkách posud, a jež se teprve rodilo a jistě ne pro jiný, třeba velmi ušlechtilý účel.

Dnes bylo by ovšem ukončení velikého díla mnohem snadnější a všechna práce pro ně mnohem jednodušší, kdyby v širokých vrstvách lidových byla pro celou věc prakticky bývala připravena půda všeobecně.

Je velikou škodou, že vlastním našim stanoviskem bylo předem znemožněno, aby pozoruhodnými našimi sociálně politickými pokusy byl dán základ pro přechod dnes velmi obtížný.

Jak by dnes ulehčeno bylo zákonodárci, finančníkovi, budoucí praxi a hlavně osobám samostatně výdělečně činným, kdyby starší z nich měly již renty a třeba nedostatečné, kdyby mladší a mladí organisovaně a plánovitě se pojišťovali, a kdyby ve stavovských organisacích byl již po ruce zapracovaný aparát. A tomu mohlo tak býti. Mohl tu býti také program pro dnešek přesně určený. Bojím se, že práce bude snad těžší, než předpokládáme.

Ale i tak, jak kola dějin šla, bylo vykonáno mnoho po stránce zejména praktického poučování, a to stojí za zmínku.

Hned sluší poznamenati, že za vůdcovství Ústřední jednoty českých hospodářských společenstev v rolnických kruzích začala práce před čtvrt stoletím bez odporu. Hůře bylo s věcí v řadách živnostnictva, kde se očekávalo vše od zákona, kde v zásadě bylo málo chuti k osobním obětím hmotným a kde zatím nebylo ujasněných cílů. Rolníkům tanul na mysli výměnek a jeho náhrada.

Zato akce v řadách živnostnictva, třeba později započala, byla založena rázovitěji.

Zevnější podnět k soustavnějšímu pojišťování starobnímu za podpory pražské obchodní a živnostenské komory dán byl smíšeným společenstvem v Kolči na Slansku. Společenstvo toto hodlalo podle § 115 a) živn. řádu pojistiti členy svoje

obligatorně u pojišťovny zemské. (Srv. brožurku „Počátky starobního opatření živnostnictva v král. Českém“, 1902. I když tento námět i pro právní překážky nemohl býti uskutečněn, dal přece podnět ku všeobecné diskusi a konečně i k poradě u bývalého místodržitelství, již se m. j. zúčastnil také prof. Dr. Albín Bráf a komorní tajemník Dr. Čuhel. Zatím společenstvo v Kolči převzalo zastupitelství pojišťovny zemské a počalo dobrovolným pojišťováním svého členstva.

Živnostenská společenstva v Čechách byla potom úředně vyzvána, aby podle § 114 živn. řádu zakládala podpůrné fondy, aby tyto fondy z majetku svého a příjmů svých podporovala, aby se stala agenturami pojišťovny zemské, a aby tak dobrovolné pojišťování svého členstva všeobecně organisovala a podporovala.

Program pracovní byl úředně velmi horlivě prohlubován a sledován a na přemnohých místech naší autonomií morálně i hmotně podporován. (Srv. články v Obzoru národohospodářském, Věstníku samosprávném, Samosprávném obzoru a v Naší době.)

Pro celý vývoj slibovaly známé návrhy poslanců Krejčíka a Němce značnou oporu. Na živnostenských školách pokračovacích zavedena byla skoro všeobecně starobní pokladnice školní, a celková akce počala se vyvíjeti utěšeně. (Viz zprávy pojišťovny zemské a instruktorů živnost. společenstev.) První vklady poskytovány byly obyčejně z prostředků společenstev zadarmo.

Bohužel zasáhla brzy do věci, jak již shora řečeno, silná oposice. I zřízení zvláštního bonifikačního fondu živnostenského při pojišťovně zemské, založeného výborem zemským, potkalo se s odporem, konsulenti — z řad živnostnictva vybraní — museli býti odvoláni a velmi důležitá korporace živnostenská nepřijala ani subvenci na přednášky o poslání pojišťovny zemské. Jenom pokračovací školství udržovalo dále s úspěchem starobní pokladnice školní téměř všeobecně.

Když oposice počínala uhasínati, přišla válka a tím byl vysloven také celkový osud akce jistě mnohoslibné, která budila svého času značnou pozornost v cizině (škoda, že pro tuto akci nebylo lze použití mimořádných přebytků válečných). Připomínám jenom středostavovské kongresy ve Vídni a zejména v Mnichově. (Viz kongresové zprávy.)

Poznamenati sluší, že na Moravě počaly se vyvíjeti akce pojišťovací obdobně. Trpěly ovšem značně nedostatkem výhod české pojišťovny zemské.

Také dále postupováno bylo klidněji v kruzích rolnických, kde hlavně zásluhou vrchního ředitele Antonína Blažka velmi mnoho bylo vykonáno. Práce rozvíjela se také v rolnickém školství. Poněvadž zemědělci neměli zákonné organisace stavovské, byla celá věc vhodně opřena o organisaci Raiffeisenskou.

Také v alpských zemích budila naše domácí akce snahu nás nápodobiti. Snaha tato trpěla tím, že v těchto zemích nebylo ústavů, jakým byla naše pojišťovna zemská se svojí netto-premií, volností vkladů a se svými bonifikačními fondy.

Že věc na škodu dneška se nezdařila v rámci širokém ani při tolika dobré vůle a skutečné podpory, nelze vyčítati nikomu — nepřišel tehdy ještě její čas — nedozrála.

Čas vše smířil a zůstávají jenom vzpomínky na vykonanou práci.

Za tehdejších časů každá propaganda pojišťování upravovala cestu k duši našeho lidu ve službách idee pojišťovací vůbec — málo tehdy u nás známé a oblíbené. Této propagace bylo tehdy potřebí, a to se přehlížovalo.

Akce, o níž se zmiňujeme a která měla v českém živnostnictvu svůj původ, jistě nechtěla a ani nemohla ublížiti zájmům, a snad jenom domnělým, jiných pojišťovacích ústavů, a přece také proto trpěla. Akce trpěla tehdy také jako domnělá akce státní, ač tomu věcně tak nebylo.

Akce náleží dnes dějinám a může býti dobře využitkována a spravedlivě posouzena alespoň dodatečně. Obzor národohospodářský ji vždy posuzoval dobře.

Dějiny se odmlčují a zákon ze dne 9. října 1924, č. 221 sb. z. a n., má nyní slovo.

Nemá vlastně tohoto slova. Slovo má dnes jenom jeho § 287, v němž běží o pojišťování osob samostatně výdělečně činných, na němž spočívá osud celku.

Není to měkký oříšek a bude tu třeba mnoho rozvahy, odvahy, upřímnosti a práce všech.

Časové rozhledy vodocestné.

Jako mnohé názory, tak i úsudek o vodních cestách došel vlivem války značných změn. V čase válečném, kdy byly železnice dopravou vojenskou přetíženy, neboť se staly přímým prostředkem válečným, a kdy nedostávalo se uhlí, užíváno vodních cest hojně a z obou stran front; hlavně v Německu a Itálii bylo litováno, že mnohé projekty vodocestné nebyly v časech předválečných provedeny a v provoz dány. Platilo to hlavně o t. zv. středozemském průplavu v Německu a o řece Pádu v Itálii. Mírovými smlouvami hleděla proto vítězná Dohoda nabýti co možná velkého vlivu na hlavní toky evropské a vytyčila tedy princip dopravy všem stejně volné, a to na všech řekách, které slouží více než jednomu státu za přístup k moři, a prohlásila určité trati řek Rýnu, Labe, Vltavy, Odry a Němenu i se sítí vodní k nim náležející za mezinárodní. K doзору nad